

»Dolga pot do zaščite...«

Pod tem naslovom je v zadnji številki mesečnika »Comuni d'Europa«, ki je glasilo združenja evropskih občin (AICCIRE) izšla posebna in zanimiva priloga, posvečena uprašanju manjšin in federalizma; to še posebej v smislu skorajšnjega evropskega poenotenja oziroma Evropske unije, ki so jo prav evropske občine in dežele tako navdušeno zahtevale na predlanskem kongresu v Bordeauxu.

Med raznimi prispevki (eden je tudi temeljita predstavitev Listine o manjšinskih jezikih Evropskega sveta) je posebej zanimiv članek, ki ga je napisal pod zgoraj omenjenim naslovom predsednik združenja CONFEMILI (italijanske manjšinske zveze) Piero Ardizzone. Zaradi aktualnosti povzemamo tu nekaj glavnih misli.

Najprej avtor članka ugotavlja nacionalistične podvige fašističnega obdobja, ki je pripeljalo do krutega preganjanja zlasti obmejnih narodnih manjšin v Italiji. Tu posebej omenja nemško in slovensko narodno manjšino in med drugim spominja, da nasilje ni prizaneslo niti mrtvim: celo na nagrobnikih so zahtevali poitalijančenje imen! Nato Ardizzone beleži pobude raznih protifašističnih krogov in posebej skupine »Giustizia e Libertà«, ki je leta 1932 izdala brošuro pod naslovom »Mučeništvo narodnih manjšin«, ki je izšlo sicer nujno anonimno. (In ali niso tudi pri nas razne pomembne brošure morale po isti poti?!). Ta brošura je pomenila obtožnico proti fašističnemu nasilju, obenem pa predstavljala tudi obvezo za bodočo demokratično Italijo, ki naj bi po zmagi nad diktaturo morala zagotoviti državljanom neitalijanskega jezika čisto drugačno usodo.

Nadalje spominja pisec članka na znano izjavo iz Chivassa leta 1944, ko so zlasti piemontske manjšine (Okcitanzi) in ostale etnične skupnosti iz zahodnih Alp proglasile načela za manjšinsko zaščito. Pri tem opozarja na povezavo v odporiškem gibanju, ko so se tudi partizani neitalijanskega jezika v protifašističnem boju pridružili skupnim naporom za svobodo v Italiji.

Prišlo je nato delo ustavodajne zbornice in tu omenja posebej formulacijo člena 6 nove ustave, ki pa kasneje ni imela splošnega udejanjenja za vse manjšinske skupnosti. Podčrta samo »obmejne manj-

dalje na 2. strani ■

Slovenska skupnost obsoja protimanjšinsko gonjo

Slovenska skupnost obsoja kampanjo tistih sil, ki so proti Slovincem in proti sožitju v naših krajih. Gonja se je znova sprožila ob prvem glasu, da se mogoče v Rimu kaj premika v zvezi z globalnim zaščitnim zakonom za Slovence v Italiji. V tem trenutku pričakuje predvsem od stranke relativne večine, Krščanske demokracije, da izpriča doslednost z zagotovili, ki sta jih dala glede zaščitnega zakona njena vidna predstavnik, predsednik vlade in vsedržavni tajnik De Mita ter predsednik deželnega odbora Furlanije - Julijske krajine Biasutti ob predstavitvi programa vlade oziroma deželnega odbora.

O tem je obširno razpravljalo deželno tajništvo Ssk na zadnji seji, ki je bila v Nabrežini v petek, 10. februarja. Deželni tajnik Ivo Jevnikar je poročal, kako so zastopniki Slovencev v Italiji predstavili sedanji položaj in zahteve naše skupnosti tako v Beogradu jugoslovanskemu zunanjemu ministru Lončarju pred Andreottijevim obiskom kot v Rimu ministru za deželna vprašanja Maccanico, ki pripravlja nov vladni osnutek. Manjšinski zastopniki so dosledno in utemeljeno predstavili naše zahteve. Srečanje v Rimu žal ni seglo v samo vsebino zahtevanega zakona, ker minister Maccanico o tem ni bil še pripravljen razpravljati, čeprav je izpričal osebno zavzetost. Zato pa ostaja navdse aktualna zahteva, naj vlada sprejme manjšinsko zastopstvo za sogovornika v času oblikova-

nja zakonskega besedila, ki mora najprej zadovoljiti prizadeto manjšinsko skupnost.

Na zasedanju tajništva Ssk je bilo poudarjeno, da morajo zdaj vse družbene, kulturne, predvsem pa politične komponente Slovencev v Italiji okrepiti svoje pobude in napore na vseh ravneh, da bi sedanja izrecna pripravljenost vlade končno obrodila sadove. Slovenska skupnost je že informirala o novem položaju prijateljske stranke manjšin v Italiji.

V nadaljevanju seje so deželni svetovalec Bojan Brezigar, deželni podtajnik dr. Karel Brešan iz Gorice in drugi prikazali sedanjo politično problematiko v deželnem svetu, krizo na goriški občinski ravni, reševanje problema upepeljevalnika pri Sovodnjah in položaj v tržaških krajevnih upravah. Pri tem je bilo poudarjeno nesprejemljivo dejstvo izvolitve socialističnega predsednika italijanske narodnosti v krajevnem sosvetu za Vzhodni Kras z odločilnim glasom misovcev in ob novi izključitvi Slovencev iz vodstva tržaških krajevnih uprav.

Široka razprava, v katero so posegli še dr. Damjan Paulin, dr. Rafko Dolhar, dr. Andrej Bratuž, Antek Terčon, dr. Drago Legiša, dr. Drago Štoka in Marij Maver, je bila nato posvečena pripravi na aprilski deželni kongres Ssk, bližnjemu srečanju Ssk-SZDL v Ljubljani in perspektivam povezovanja manjšin za junijske evropske volitve.

Slovinci, zaščita in drugi...

V teh dneh se veliko piše in govori o sklepu rimske vlade, da bo pripravila osnutek za globalno zaščito slovenske manjšine. To je vsekakor hvalevredno, ne vemo pa, ali bo enako hvalevredna tudi vsebina bodočega vladnega osnutka.

Pred kratkim je v Rimu sprejel delegacijo slovenske manjšine minister za deželna vprašanja Maccanico, ki je napovedal skorajšnji osnutek; ni pa sporočil kaj bolj konkretnega v zvezi z vsebino zakonskega predloga. Zanimivo je tudi dejstvo, da je skoraj takoj po slovenskem odposlanstvu isti minister sprejel deželnega tajnika Furlanije - Julijske krajine neke vladne stranke, ki je znana po svojem naprotovanju kakršni koli zaščiti Slovencev (tudi če je prav zgodovinski mentor te

stranke in veliki borec za italijansko zedinjanje verjetno prvi v Italiji zagovarjal potrebo po sožitju in prijateljstvu med Italijani in južnimi Slovani!).

Kmalu nato so se pa v naši deželi mobilizirale že znane sile, ki povsem zavračajo pojem o manjšinski zaščiti, od Liste za Trst vse tja do misovcev; v nekem smislu se sploh zdi, da se zdaj za to zadevo bolj zanimajo protislovenske sile kot pa Slovenci sami. Kaj torej?

Danes se po vsej Evropi vedno več govori o manjšinah in njihovi vlogi. Slovenci sami pa moramo tudi vedno bolj zaupati najprej vase, nato pa tudi v izbire svojih samostojnih političnih predstavništev za kar se da krepko manjšinsko povezavo. Tu-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 19. februarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »V svetu igračk«; 11.00 Nediški zvon; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Slovensko pismo«; 15.00 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditve; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 20. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Tigrova duša — spomini na Alberta Rejca; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Srečanje ob ponedeljkih; 12.40 Moški zbor Fantje iz pod Grmade; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Goriški razgledi; 15.00 Homer: »Odiseja«. Epska pesnitev; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sopranistka Stella Doz, flavtist Giorgio Blasco, kitarist Ennio Guerrato, harfistka Patrizia Tassini; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 21. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Svet v črno-belem; 12.40 Dekliški pevski zbor Glasbene matice iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Detektiv Prismoda«, nagradna oddaja za mlade detektive; 14.30 Iz Benečije; 15.00 Homer: »Odiseja«. Epska pesnitev; 15.15 Novice iz sveta lahke glasbe; 16.45 Postni govor; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Luigi Pirandello: »Gospa Speranza«. Radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 22. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Dekliški zbor Devin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Homer: »Odiseja«. Epska pesnitev; 15.15 V našem zaporu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianist Igor Lazko; 18.00 Literarne podo; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 23. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Živeti zdravo; 12.40 Dekliška pevka skupina Vesela pomlad z Opčin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvignjena zavesa; 15.00 Homer: »Odiseja«. Epska pesnitev; 15.15 Pri nas na obisku; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mešani zbor »Kammarkören a Cappella« iz Linköpinga na Švedskem; 18.00 »In exilium« - dekan Viktor Kos pise župnijsko kroniko; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 24. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Koroški portreti; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Ženske in politika; 12.40 Mešani zbor Mačkolje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Pravljični svet v barvah«; 14.30 Zapisi in glasba; 15.00 Homer: »Odiseja«. Epska pesnitev. 15.15 Naši kraji in ljudje; 16.45 Postni govor; 17.10 Glasbena kronika s Hrvaškega; 17.10 Harfistka Jasna Corrado Merlak; 18.00 Umetniški večer z Dragom Gorupom; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 25. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Narava ima vedno prav; 12.40 Moški zbor Novega sv. Antona iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Bom naredu stazice«; 14.45 Filmi na ekranih; 15.00 Zabavnoglasbeni program; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Harfistka Jasna Corrado Merlak; 18.00 Umetniški večer z Dragom Gorupom; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Postopek za spremembo ustave SR Slovenije

Predsednik slovenske skupščine Potrč je na tiskovni konferenci povedal, da bo skupščina 22. marca potrdila besedilo predlogov za spremembe republiške ustave Slovenije. Nato bo o njih javna razprava, amandmaje pa naj bi sprejeli do konca julija. Potrč je dodal, da želijo s popravki predvsem uskladiti slovensko ustavo s spremembami, ki jih je doživela pred kratkim zvezna ustava, poleg tega pa želijo upoštevati še nekatere druge predloge, ki so prišli na dan v splošni razpravi o zveznih amandmajih. Vsekakor pa zaenkrat ne gre za spreminjanje temeljnih načel slovenske ustave, za kar bi bil omenjeni rok prekratek, pač pa za korenite spremembe na družbeno-gospodarskem področju, o katerih bi lahko rekli, je še dodal Potrč, da so največje od uvedbe samoupravljanja leta '50.

Medtem se v Sloveniji nadaljuje kandidacijski postopek za določitev novega slovenskega člana predsedstva Zveze. Trenutno je v predsedstvu Jugoslavije Stane Dolanc, zaenkrat pa so možni kandidati za njegovo nasledstvo Marko Bulc, Dušan Šinigoj, Janez Drnovšek, Tomaž Kalin, Gojko Stanič in Vinko Vaslè.

V predsedstvu Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije pa so razpravljali o tem, kako naj bi bolj dosledno in učinkovito upoštevali vse predloge članstva, da se omeji monopolni položaj vod-

stva. Predsednik Kučan je med drugim izjavil, da bi se odnos voditeljev do predlogov članov bistveno spremenil, če bi uvedli neposredne volitve vseh vodilnih članov v Zvezi komunistov.

—o—

PRINC SIHANUK

Princ Narodom Sihanuk se je v Pekingu sestal s skupino tajskih častnikov, katerim je dejal, da je ponovno prevzel predsedstvo koalicijske vlade, ki jo sestavljajo predstavniki treh skupin v okviru protivietnamske gverile. Princ Sihanuk se je lansko leto bil odpovedal predsedstvu vlade. Odstopil je zaradi nesoglasij v sami koalicijski vladi. Pred nekaj dnevi pa so tri protivietnamske skupine izjavile, da so dosegle sporazum glede rešitve politične krize v Kambodži. V bistvu so te skupine pristale na mirovni načrt, ki ga je bil pripravil princ Narodom Sihanuk.

Šola v Italiji

V Italiji je 15. t.m. potekel rok za predpis nekaterih kategorij šolarjev in dijakov za prihodnje šolsko leto. Predpis je veljal za otroške vrtce, za bodoče obiskovalce prvih razredov osnovne šole, za vse, ki bodo zaključili peti razred osnovne šole in prestopili na srednjo šolo, in pa za dijake, ki nameravajo po končani srednji šoli obiskovati višjo. Za predpis je letos prišlo v poštev nekaj manj kot dva milijona in pol otrok in mladih ljudi.

Predpisi so veljali seveda tudi za slovenske otroke, šolarje in dijake na Tržaškem in Goriškem, kjer obstajajo šole s slovenskim učnim jezikom. Številne slovenske kulturne in druge ustanove so v zadnjih tednih s poudarkom opozarjale starše na pomen predpisa v vrtce in v prve razrede osnovnih šol. Od števila vpisov bo pač odvisna nadaljnja kvaliteta slovenskega šolstva, mnogi pa so poudarjali tudi psihosocialni in narodnostni moment pri obiskovanju slovenske šole, ki je po učnih programih enakovredna italijanskim šolam, ima pa še to prednost, da je za en jezik bogatejša.

Slovinci, zaščita...

■ nadaljevanje s 1. strani

di na sedanjih Prešernovih proslavah smo lahko slišali besede o nujnosti odprtja Evropske in sodobni družbi, tudi od strani uradnih predstavnikov slovenskega matičnega političnega življenja.

Upati je, da bo tudi sedanja — verjetno usodna — bitka za dosego zaščite pokazala, kaj sami zmoremo in kaj si pričakujemo. Ne želimo si še Kosovelove »smrti Evrope«, še manj pa slovenske narodne skupnosti pri nas v zamejstvu (in v matiči) ...

a. b.

»Dolga pot do zaščite...«

■ nadaljevanje s 1. strani

šine«, ki so v različnih oblikah dobile določene stopnje priznanja in zaščite. Tako francosko govoreča manjšina v Dolini Aosti, nemška in ladinska skupnost v bocenski pokrajini ter Slovenci v Trstu in v Gorici. Za ostale ni bilo storjeno ničesar, obratno, prišlo je do razlikovanj znotraj istih narodnih skupnosti, pri čemer omenjena kot primer Ladinca v pokrajini Belluno, germanske otoke v alpskem loku, francosko govoreče skupine v Apuliji, Slovenci v videmski pokrajini, ki so usi brez vsakršne zaščite.

Člankar se še vprašuje: »Čemu je pripisati zamude in opustitve neizpolnjevanja ustavnih določb? Je to preživeli nacionalizem fašističnega kova ali ksenofobija? Morja je odgovor na to bolj preprost, a obe-

nem bolj moreč: indiferenca.« Pa še to dodaja, da je pravzaprav edina manjšina, ki je znana širši javnosti pravzaprav le nemška južnotirolska (in še to morda bolj zaradi bombnega trušča ...). Ostalo pa da je le kot predmet folklorne radovednosti ...

Potem ko avtor članka podrobno oriše pot splošnega zakonskega osnutka za zaščito jezikovnih manjšin (ki tudi še čaka na razpravo v parlamentu) ter opozarja na znano Listino o manjšinskih pravicah, izglasovano oktobra 1988 od parlamentarne skupščine Evropskega sveta, tako zaključuje: »Razlika med državno zakonodajo in evropskimi pobudami se mora kar se da hitro odpraviti. Tudi to je način in priprava, da postanemo res evropski in to mimo vsakega retoričnega navdušenja ali generičnih evropeističnih izjav.«

Umrl je dr. Drago Gantar

V tržaški bolnišnici je v nedeljo, 12. t.m., umrl dr. Drago Gantar, ravnatelj Hranilnice in posojilnice na Opčinah, znani in priznani ekonomist ter javni delavec. V letošnjem novembru bi dopolnil 70. leto starosti. Rodil se je v Zavrtaču nad Idrijo, obiskoval škofijsko gimnazijo v Gorici in diplomiral na tržaški univerzi iz ekonomije.

Več let je bil profesor na slovenski Trgovski akademiji v Trstu (zdaj Zavod Žiga Zois), nekaj let tudi na italijanski srednji šoli Carli, prav tako v Trstu, sredi 60. let pa je odprl svojo konzulentsko pisarno in se posloval od poučevanja, čeprav je ohranil stik z mladimi, saj je bil med drugim do bolezni leta 1985 predsednik Zdržene košarkarske ekipe Jadran, ki je za časa njegovega predsednikovanja napredovala v B 2 ligo. Leta 1973 je prevzel ravnateljstvo Hranilnice in posojilnice na Opčinah in prav tu je uveljavil vse svoje velike sposobnosti, tako da je njegov zavod zdaj med vodilnimi v naši deželi in skupno s TKB ter Kmečko banko zdaleč najpomembnejši slovenski denarni zavod v Italiji.

Njegov pogreb v torek, 14. t.m., je zgovorno pokazal, kako so ga ljudje imeli radi. Pogrebne obrede je v openski cerkvi opravil župnik Viljem Žerjal s sodelovanjem pevskega zbora. Na ljem Žerjal s sodelovanjem pevskega zbora. Na openskem pokopališču so spregovorili predsednik Hranilnice in posojilnice na Opčinah Pavel Milič, predstavnik deželne federacije hranilnic in posojilnic, košarkar Marko Ban za »Jadran« in dr. Drago Legiša v imenu prijateljev in soimšljenikov. Moški pevski zbor Tabor pa je zapel žalostinki.

Dr. Drago Legiša se je od pokojnika takole poslovil:

»Ko sva se, dan pred Tvojim odhodom v tržaško bolnišnico, zadnjič videla na Tvojem domu na Opčinah, si mi v trenutku obupa zaradi silnih bolečin dejal, da bi najraje umrl. Šele tedaj sem se dodobra zavedel, da si zares hudo bolan.

Pol stoletja je lani minilo, odkar sva se prvič videla v tisti tedaj in še danes mogočni stavbi na goriškem gradu, nedaleč od sedanjega mejnega prehoda pri Rdeči hiši, kjer je bil sedež goriške škofijske gimnazije, na kateri so se šolali mnogi slovenski fantje iz vse tedanje Primorske,

tudi zato, ker v tem zavodu ni bilo nevarnosti, da bi se potujčili, kot se je praviloma dogajalo na rednih državnih šolah v tedanji Italiji. Vzgoja, ki si je bil deležen v narodnem pogledu, je postala in ostala »signum indelebile« skozi vse Tvoje življenje.

Sodelovali smo nato v prvih povojnih letih v Trstu, predvsem v okviru Akademskega kluba Jadran, ki si mu bil odličen predsednik prav v letih, ko je ta klub združeval domala vse tedanje slovenske študente s tržaške univerze.

Pripadal si dalje tistemu slovenskemu zamejskemu političnemu krogu, ki je začel javno nastopati v prvih petdesetih letih. In prav v imenu te sredine se poslavljam od Tebe v trenutku, ko te naša zemlja sprejema v svoje naročje.

Dr. Drago Gantar je bil eden pomembnih dejavnikov te sredine. Ta krog je smatral za potrebno, da po strahotni vojni javno nastopi ter skuša v zamejstvu uveljaviti racionalnost namesto iracionalnosti, zdravo pamet namesto zadirčnosti, evangeljsko ljubezen namesto sovraštva, dialektiko namesto sektaštva, skratka voditi pravo in resnično politiko ter odpraviti pogubno politikanstvo. Vsega tega ta sredina ni obešala na veliki zvon, temveč si prizadevala svoja načela in gledanja uresničevati v vsakdanjem življenju.

Pokojnik je velike darove svojega uma in srca dal na razpolago organizaciji, ki ji je pripadal, bil med pobudniki in ustanovitelji tednika Novi list, pri katerem je aktivno sodeloval skoraj dve desetletji, in sicer vse dotlej, dokler se ni povsem posvetil svojemu poklicnemu delu.

Dr. Drago Gantar je bil ekonomist, a je bil tudi odličen poznavalec in ljubitelj našega slovenskega jezika in kot večletni sodelavec pri našem tedniku od sebe in drugih sodelavcev zahteval, da se piše v sicer preprostem, vsakomur razumljivem, a vendar lepem slovenskem jeziku. Prav za to dragoceno sodelovanje se mu v tem trenutku slovesa še posebej zahvaljujem.

Novi zunanji minister ZDA v Evropi

V torek, 14. t.m., je prispel v Rim novi ameriški zunanji minister Baker, ki opravlja šestdnevno diplomatsko pot po prestolnicah 14 evropskih članic Atlantskega zavezništva.

Baker, ki je že več kot tri desetletja tesni sodelavec novega ameriškega predsednika Busha in je bil v drugem Reaganovem mandatu zakladni minister, se želi posvetovati z zavezniki o dvostranskih odnosih, ameriški zunanji politiki, predvsem pa o nalogah Atlantskega zavezništva v času popuščanja napetosti med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. S tem v zvezi ostaja sporno vprašanje posodabljanja jedrskih izstrelkov na najkrajši domet. Sedanje rakete Lance, ki lahko zadejejo cilj v razdalji do 120 km, želijo zamenjati z novimi do leta 1996. Amerikanci in Britanci pritiskajo, naj bi jih čim prej posodobili in okrepli. V Združenih državah predlagajo, naj bi njihov domet prenesli

Dragi Drago!

Razvoj dogodkov pri nas je neovržno dokazal pravilnost Tvojih in naših izbir pred tolikimi leti in tudi pokazal stvarne sadove tedanjega ravnanja in delovanja, saj se je stanje v slovenskem javnem življenju pri nas korenito spremenilo v smislu čedalje bolj modernega pojmovanja političnega in javnega delovanja na sploh, kar seveda ne gre na škodo načelne jasnosti in premočrnosti.

Predgovorniki so omenili Tvoje velike zasluge na področju slovenskega šolstva, na področju športa in na gospodarskem področju, zlasti na področju bančništva. Na vseh teh področjih so rezultati Tvoje dela vidni, za kar Ti moramo dati priznanje in se Ti javno ter iskreno zahvaliti.

Toda še posebno zahvalo Ti izrekamo ob uri slovesa prijatelji iz tistega kroga, ki si mu pripadal in ga tudi pomagal programsko in vsebinsko oblikovati. Pogrešali bomo Tvojo modro, preudarno in mirno besedo, Tvoj uglašeni nastop, Tvoj čut za stvarnost, zlasti pa Tvoja nenehna prizadevanja za dobrobit slovenskega človeka v zamejstvu, za krepitev njegovega ponosa in dostojanstva.

Hvala Ti, dragi prijatelj!

Počivaj v miru in naj ti bo lahka naša slovenska zemlja.

—o—

PAPEŽ IN MANJŠINE

»Država je dolžna zaščititi dostojanstvo in svobodo vseh svojih državljanov. V ta namen mora izdati ustrezne zakonske in pravne norme ter hkrati s primernimi kulturnimi in vzgojnimi sredstvi omogočiti medsebojno razumevanje, odpravo predsodkov ter ustvarjanje resnične harmonije med vsemi družbenimi sloji«. Tako je izjavil papež Janez Pavel II., ko je v Vatikanu sprejel škofo iz Bangladeša, ki so opravili svoj obisk »ad limina«. Gre za obisk, ki ga mora katoliški škof opraviti pri papežu vsakih pet let in mu poročati o stanju v svoji škofiji. V tej zvezi se je papež ponovno zavezal za zaščito narodnih manjšin.

na 490 km, torej le 10 km manj od doma klasičnih evroizstrelkov, ki jih Amerikanci in Sovjeti uničujejo na podlagi sporazuma o odpravi evroizstrelkov.

Zahodni Nemci bi se radi o tem vprašanju odločili po političnih volitvah, ki bodo prihodnje leto. Poleg tega so zaskrbljeni, ker krepitev jedrskih izstrelkov na kratki dolet ogroža predvsem nemško ozemlje na obeh straneh sedanje meje med Zahodno in Vzhodno Nemčijo.

To je bilo eno izmed ključnih vprašanj, o katerih je Baker razpravljal v Bonnu s kanclerjem Kohlom in zunanjim ministrom Genscherjem. Pred Rimom je obiskal dansko in norveško prestolnico. Vsekakor bo o zadevi razpravljalo Atlantsko zavezništvo na spomladanskem zasedanju, ki bo v drugi polovici maja ravno ob 40-letnici ustanovitve NATA. Baker je pred prihodom v Italijo bil še na krajših razgovorih v Ankaru in Atenah.

Večer slovenske pesmi na Opčinah

Ob Prešernovem dnevu, prazniku slovenske kulture, je Mešani pevski zbor Sv. Jernej z Opčin priredil v soboto, 11. t. m., Večer slovenske pesmi.

Oblikovali so ga predvsem domači pevci. Kot prvi je nastopil otroški zbor Vesela pomlad, ki je s svojimi svežimi glasovi prijetno uvedel večer. Prvič je v soboto javno zapela fantovska skupina zbora Vesela pomlad. Šest mladincev je ubrano, čeprav nekoliko nesproščeno, zapelo tri pesmi. Po našem mnenju je to pomemben dan v zgodovini zamejske pevske kulture, saj pomeni premik v pozitivno smer glede moških pevskih sestojev, ki so navadno v težavah zaradi pomanjkanja mladih glasov. Ploskanje naj jim bo zato v spodbudo za nadaljnje delovanje. Oba zboru vodi Franc Pohajač.

Slavnostni govor o Prešernovem dnevu, prazniku slovenske kulture, je imel Livij Valenčič. Med drugim je poudaril, da smo se Slovenci oblikovali kot narod prav s kulturo. Iz te izhodiščne točke je Valenčič zbral nekaj misli o skupnem slovenskem kulturnem prostoru in dejstvu, da nočemo biti privešek, ampak hočemo živeti polno kulturno življenje v zavesti, da smo tudi Slovenci, ki živimo v zamejstvu, bistveni del slovenske ustvarjalnosti in kulture. Nekaj misli je govornik posvetil odnosom do večinskega naroda in začetku skorajšnje parlamentarne razprave o zaščitnem zakonu. Zaključil pa je z mislijo na slovensko šolo. Slovenska šola, je dejal Valenčič, je najboljši zaščitni zakon. Šola pa je danes postavljena pred vrsto hudih, usodnih dilem. Demografski padec je jasno viden pri vpisih v prve razrede osnovnih šol na Tržaškem in Goriškem. Nekateri šole so tik pred zaprtjem, je ugotavljal. Ker pa je Prešernov praznik tudi praznik optimističnega gledanja na prihodnost, se je Valenčič prav na koncu spomnil tudi športnih uspehov slovenskih smučarjev, ki častno predstavljajo slovenski narod v svetu.

Kot gost večera je nastopil moški pevski zbor Igo Gruden« iz Nabrežine, ki je pod vodstvom prof. Aleksandra Rojca zapel šest pesmi. Čeprav deluje zbor še ved-

no v okrnjeni postavi, saj je za daljše obdobje moral prekiniti z delovanjem, je lepo izvedel svoj program.

Sledil je splet odlomkov iz treh novih knjig zamejskih pesnikov in pisateljev. Podala jih je Mladinska skupina Fižgarjevega doma. Člani te skupine so brali odlomke iz del Rebule, Beličiča in Košute. Pripravila jih je prof. Lučka Susič.

—o—

MAKS FABIANI V LJUBLJANI

V Cankarjevem domu v Ljubljani so v torek, 14. t. m., odprli razstavo o arhitektu in urbanistu Maksu Fabianiju, ki jo je organizirala lani v nekdanjih konjušnicah Miramarskega parka tržaška pokrajinska uprava. Za to priložnost so se na ljubljanskem magistratu sestali predsednik tržaške pokrajinske uprave Crozzoli in pokrajinski odborniki ter predsednica izvršnega odbora ljubljanske mestne skupščine Nuša Kerševan in njeni sodelavci.

Predsednik tržaške pokrajine Crozzoli je poudaril, da je srečanje izrednega pomena za utrditev sodelovanja in prijateljstva med Trstom in Slovenijo, za kar se je zavzemala že prejšnja pokrajinska uprava. Crozzoli je naglasil, da se nudi priložnost za pomembne izmenjave informacij glede vprašanj ekologije, kulture, turizma in socialnega skrbstva. Izrazil je pripravljenost, da bi ti stiki postali redni. Popoldne je bilo srečanje s častnim odborom za Fabianijevo razstavo, v katerem so za tržaško pokrajino predsednik Crozzoli, sedanjí odbornik za kulturo Dello Russo in svetovalec Harej, nekdanji odbornik za kulturo in glavni pobudnik uresničitve velike Fabianijeve razstave. Prof. Harej se zaradi bolezni ni mogel udeležiti odprtja razstave.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Ivan Cankar

LEPA VIDA

Režija Meta Hočevar

V sredo, 22. februarja, ob 16. uri ABONMA RED H - ob 20. uri ABONMA RED K

v četrtek, 23. februarja, ob 16. uri ABONMA RED I

Uspelo šesto srečanje oktetov Primorske

Šesto srečanje oktetov Primorske je prišlo v nedeljo, 12. t. m., lepo število občinstva v Babno hišo v Ricmanjih. Nastopilo je devet skupin; zaradi bolezni je namreč odpadel nastop okteta iz Tolmina. Na odru so se zvrstili oktet »Simon Gregorčič« iz Kobarida, vodi ga Metod Bajt, »Dekliški oktet« iz Tolmina, vodi ga Vera Clemente - Kojič, oktet »France Bevk« iz Otaleža, umetniški vodja je Pavel Magajne, oktet »Javor« iz Pivke, ki ga vodi Marcel Stefančič, oktet »Vrtnica« iz Nove Gorice, vodi ga Alenka Saksida, oktet »Škofije« iz Škofij, ki ga vodi Dolores Šturman, ženska skupina »Sovodenjska dekleta«, ki jih vodi Sonja Pelicon, »Tržaški oktet«, katerega umetniški vodja je Mirko Slosar, ter pevska skupina »Števerjan«.

Okteti in skupine so predstavile sorazmerno zahtevne pesmi, večina je podala skladbe iz železnega slovenskega repertoarja. »Tržaški oktet« je bil »krstni boter« pesmi »Moj rojstni kraj«, ki jo je napisal Rado Bordon, uglasbil pa Ubald Vrabec. Tržaški oktet je v spomin na Prešernov dan zapel še »Zdravico«.

Šesto srečanje oktetov Primorske je dokazalo, da imajo podobni majhni pevski sestoji veliko vlogo pri oblikovanju zborovskih sporedov in koncertov. Take skupine namreč lahko polagajo veliko večjo pozornost interpretiranju, s primerno izbiro pesmi, s katerimi nastopajo, pa lahko popestrijo in obogatijo že ustaljene izbire ostalih pevskih zborov. Bogati spored sta povezovala Eda in Aleksij Pregarc.

NA PROSLAVI V BAZOVICI JE GOVORIL JOŽKO KRAGELJ

Med številnimi kulturnimi prireditvami v naših krajih je imela poseben pomen Prešernova proslava v nedeljo, 12. t. m., v župnijski kinodvorani v Bazovici. Oblikovali so jo domači otroci, ki so na začetku večera recitirali nekaj Prešernovih pesmi, ob koncu pa so zapeli. Daljši nastop je imela harmonikarska skupina Synthesis 4 pod vodstvom Klavdija Furlana. Slavnostni govornik je bil župnik iz Batuj g. Jožko Kragelj. Gre za duhovnika, ki je znan kulturni delavec, predvsem preučevalec Benečije in Ivana Trinka, nanj pa je postala zadnje čase pozorna širša javnost, ker je verski tednik Družina napovedal objavljanje njegovih spominov na sedem let in pol zapora v prvih povojnih letih v Jugoslaviji v obliki podlistka. V zadnji številki tednika Mladina pa so objavili z njim intervju, ki opozarja na trpljenje slovenskih duhovnikov v stalinističnem obdobju.

PESNIŠKI VEČER V BARKOVLJAH

Sedem pesnikov, sedem svetov z vrta slovenske zamejske in primorske lirike se je predstavilo v Barkovljah na nedeljski Prešernovi proslavi. Po uvodnem pozdravu članice društva, profesorice Elvi Slokar, je spregovoril Vojmir Tavčar, ki je svoje razmišljanje ob prazniku slovenske kulture aktualiziral na sedanje razmere.

Pesnike Marija Čuka, Marka Kravosa, Aceta Mermoljo, Aleksija Pregarca, Borisa Pangerca in pesnici Tatjana Rojce ter Ireno Žerjal je občinstvu predstavila profesorica Marija Cenda Klinc. Njen zgodovinski-literarni prikaz je približal umetniško snovanje pesnikov številnemu občinstvu, ki je z veliko pozornostjo prisluhnilo verzom, ki so jih podali sami avtorji.

Večer je kitarist Igor Starc obogatil s skladbami Merkušja, Srebotnjaka in Ville Lobosa.

POLITIČNO ŽIVLJENJE

V FURLANIJI - JULIJSKI KRAJINI

Deželna politična kronika beleži nekaj zanimivih političnih razprav. Nedavno je bila razprava o tako imenovani »blokiranosti demokraciji«, s čimer se v italijanski publicistiki označuje mnenje, češ da v povojni Italiji še ni bilo prave izmenjave na oblasti zaradi prevelike moči in vprašljive zanesljivosti komunistične partije. Pri razpravi so sodelovali krščanski demokrat in predsednik deželnega odbora Biasutti, socialistični podtajnik Castiglione, deželni tajnik komunistične partije Viezzi in republikanski deželni odbornik Barnaba.

V Vidmu so 14. t. m. razpravljali o možnih volilnih reformah. Govorila sta vidna predstavnik socialistov Bulfone in krščanskih demokratov Carpenedo.

V Vidmu je bil dan prej vrh med deželnima delegacijama socialistične in socialnodemokratske stranke. Prvo sta vodila deželni tajnik Saro in načelnik deželne svetovalske skupine Bulfone, drugo pa deželni tajnik Esposito in načelnik deželne svetovalske skupine Cisilino. Socialisti so izjavili, da se ne zavzemajo za priključitev

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zanimiva in bogata prva letošnja številka Mladike

S prenovljeno platnico in bolj razgibano grafiko je pred dnevi izšla v Trstu prva letošnja številka revije Mladika. V njej je nekaj novih rubrik. Tako si je uredništvo za novi letnik omislilo osem intervjujev z osebnostmi, ki nekaj pomenijo v današnjem slovenskem trenutku. Zora Tavčar je kot prvega obiskala dr. Franceta Bučarja. Pravkar je izšla njegova knjiga »Usodne odločitve«, ki še utrjuje njegovo mesto med tistimi, ki si prizadevajo za prodor novega demokratičnega vala v Sloveniji. Intervju pa ne predstavlja le njegovih pogledov na sedanji trenutek, temveč tudi simpatično sega v preteklost in zasebnost predstavljenega gosta.

Nova je tudi nadaljevanje v Mladiki. Gre za vojne spomine primorskega Slovenca, pred sedemnajstimi leti umrlega Milana Guština s Cola pri Repentabru, ki je popisal svoje pripetljaje v italijanski vojski v Severni Afriki, nato pa v nacističnem taborišču v Dachauu. V prvem delu popisuje mobilizacijo in tudi že odhod v Tobruk in naprej na puščavsko področje.

Nova je še rubrika »Slovarček«, ki želi osvežiti besedišče naših ljudi za razna področja. Tokrat sta na vrsti »Sneg in smučanje«. Žal pa niso vsi izrazi obrazloženi, temveč jih je več le naštetih, tako da si marsikdo z njimi le deloma pomaga.

Končno je tu še novo ime med avtorji, in sicer mladi jezuit, pater Marko Ivan Rupnik, ki zadnja leta dela v Gorici in objavlja razmišljanje o kristjanih v zamejstvu.

Poglejmo zdaj še ostalo vsebino. Naslovno stran krasi nagrajena fotografija Maše Bandelj. Na platnicah so še pisma, rubrika Čuk na Obelisku, Listnica uprave in rubrika Za smeh in dobro voljo. Glede akcije »10.000 lir za kulturo«, ki se je sprožila na straneh Mladike, je tokrat objavljena točnejša informacija o namenih in

delovanju tega sklada za pospeševanje slovenske kulture na Tržaškem.

Uvodnik je prispeval Tomaž Simčič in ga posvetil novoletni poslanici o manjšinah, ki jo je napisal papež Janez Pavel II., njenemu pomenu za nas in pozitivnim ter nerazveseljivim odmevom v naših krajih.

Leposlovje je tokrat zastopano s poezijami Brune Pertot, Ljubke Šorli in Igorja Vrabca. O praznikih kot velikem pričakovanju otrok razmišlja v svoji rubriki »Klopotec« Jelka Cvelbar. V rubriki »Pod zbiralno lečo« so odlomki iz slovenske publicistike glede Slovenske demokratične zveze, Kmečke zveze in razprav v partiji. Zelo obsežna je tokrat rubrika Martina Jevnikarja »Zamejska in zdomska literatura«. V njej predstavlja nova dela Alojza Rebule »Jutri čez Jordan«, Zore Piščanc »Pesnik zelene pomladi«, Leva Detele »Časomer življenja«, Hermana Germa »Naš zlati mladi dan«, Fabjana Hafnerja »Indigo« in Mili Hrobath »Veter poje«. O dveh knjigah je še govor v rubriki »Ocene«. Ivan Dolenc iz Kanade predstavlja Kokotov prevod Handkejevega dela »Pesem trajanju«. Božo Rustja iz Ljubljane pa piše o knjigi »Drugi katoliški shod Slovencev v Argentini«. Knjižnica Dušana Černeta v Trstu objavlja svojo 13. celostransko informacijo o delovanju v letu 1988.

Tu sta še rubrika »Mogoče ne veste, da ...« in »Antena«.

Sredi revije sta običajni priloge: nadaljevanje študije dr. Pavleta Merkuja o svetnikih v slovenskem imenoslovju, ki sega zdaj od imena Emericus do Florianus, in 47. številka mladinske priloge RAST. Posvečena je v glavnem problematiki slovenske šole v naših krajih. Tu so uvodnik »Kam plove slovenska šola?«, pogovor z dijaško predstavnicco Bredo Susič o Slovenskem

dalje na 8. strani ■

Prva letošnja številka Studencev

Pred nekaj dnevi je izšla prva številka drugega letnika revije Studenci - Sorgenti, ki jo izdaja istoimensko društvo iz Benečije. Revija ima na naslovni strani svoje programsko geslo, ki pravi, da je to list, ki se zavzema za preno politike in kulture in za prijateljstvo med narodi. Uvodnik je pravi poziv k večji politični dejavnosti. V prvih odstavkih ugotavlja, da se po množični manifestaciji maja leta 1984 na Travniku v Gorici, manjšina ni znala vključiti v dejanski dialog z italijansko stvarnostjo v deželi Furlaniji Julijski krajini. Slovenska narodna skupnost v deželi ubira, po mnenju pisca, neprimeren pota za sedanjo kulturno in družbeno - politično stvarnost na področju delovne skupnosti Alpe Jadran. Nujno bi bilo, zaključuje nepodpisani uvodničar, da bi slovenski katoliški demokrati začeli s samostojno politično dejavnostjo.

Na naslednjih straneh revija ponatiskuje programski uvodnik iz prve številke. To pa zato, ker da je prva številka pošla in so številni prosili, da bi dobili to programsko besedilo.

Uredništvo revije Studenci se je nato odločilo za objavo tako imenovane »Izjave iz Chiavas-

sa«, ki so jo 19. decembra 1943 sestavili in podpisali vidni narodni in politični delavci iz Doline Aoste in iz Valežanskih dolin. Dokument je po mnenju uredništva še vedno aktualen, saj dokazuje, da je za jezikovne in verske manjšine obstoj možen le v primeru, da osrednje državne oblasti priznajo avtonomijo na politično-upravnem, kulturno-šolskem in gospodarskem področju.

V reviji je nato objavljeno pismo, ki ga je društvo Studenci naslovilo na javnost konec lanskega leta. V njem se zavzema, da bi si kulturni in politični krogi v deželi Furlaniji Julijski krajini ter še posebej krajevna Cerkev vzeli k srcu papeževo poslanico ob letošnjem praznovanju dneva miru.

Lojze Peterlè je za to številko Studencev prispeval referat z naslovom »Krajevne skupnosti, osebkni kulture in sporočanja«. Avtor zapisa je o tem vprašanju govoril na srečanju katoliških tednikov, ki je bilo od 24. do 26. novembra lani v Benetkah. Osnovna misel tega referata je, da so manjše krajevne skupnosti nositeljice ob-

dalje na 8. strani ■

List »Prijatelj« že 20 let v službi prizadetih

List prizadetih in njihovih prijateljev, ki ga izdajajo slovenski lazaristi dvomesečno pod naslovom »Prijatelj«, je dopolnil 20. leto izhajanja. V prvi letošnji številki mu izreka čestitke slovenski metropolit, ljubljanski nadškof Alojzij Suštar. Ob jubileju izreka priznanje za opravljeno delo v službi ostarelih, invalidov in bolnih.

Urednik Jože Zupančič v uvodniku poudarja, da je januar mesec verskega tiska. Geslo: Resnica nas osvobaja naj bi odsevalo, pravi, tudi na straneh Prijatelja. Resnica je dostikrat boleča, vendar zdravilna. Osvobaja nas notranjih spon, zaprtosti vase; bodisi v svet bolnih bodisi v svet zdravih. Le z roko v roki bomo gradili mostove, da bi mogli živeti v večjem sožitju. Nihče ne more narediti vsega sam, ne more sam skozi življenje. Drug drugega potrebujemo. Tudi v tej številki so nekatere že utrjene rubrike. Tu so pisma in odgovori, rubrika Diakonija — naše služenje v župniji, rubrika patra doktorja Marjana Šefa o zdravilni moči zakramentov, Iz misijonov in druge. List začne objavljati prirejena in skrajšana poglavja iz knjige Zakaj, Gospod, ki jo je pisatelj in duhovni svetovalec Carlo Carretto posvetil trpečim. Avtor je umrl oktobra lani. Po vojni je bil nekaj let predsednik Mladinske katoliške akcije v Italiji, na kar je pustil vse in se pridružil malim bratom v saharški puščavi. Ko se je vrnil v domovino, se je nastanil v samotni kmečki hiši v Umbriji. Njegove duhovne knjige so prevedene v številne svetovne jezike.

»Prijatelj« objavlja tudi intervju z zelo slabovidno Majdo Mežan iz Šmihela pri Novem mestu. Od 16. leta ne more več brati. Vidi le z enim očesom, in sicer samo dva odstotka. V daljšem razgovoru pripoveduje, kako jo je tragedija prizadela, a kako je potem tudi znala premagati težave, se šolati in delati. Zadnja leta je gospodinja pri bratu župniku, končala je katehetski tečaj in uči verouk tedensko štiri skupine prvobohajancev in skupino predšolskih otrok. Njene besede in izkušnje so gotovo tolažilne za mnoge prizadete.

O psiholoških dejavnikih prilagajanja na telesno prizadetost piše Darinka Slanovec, o trpečem človeku pa razmišlja Tone Mlinar. Zdravnica razmišlja o evtanaziji in o krščanskem stališču do tega pojava. Daje tudi nasvete tistim, ki spremljajo hudo trpeče.

V reviji je še več krajših člankov, poročil in nekaj poezij. Ob koncu je še priložnost za razvedrilo. Platnica pa je tokrat posvečena romarski cerkvi na Sveti gori pri Gorici. Letos je 450-letnica prikazovanja na Skalnici. Objavljene so tudi slike iz notranjosti in opis zgodovine te stavbe.

—o—

VEČER V DSI

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu vabi v ponedeljek, 20. februarja, na SREČANJE MED TRŽAŠKIMI DUŠNIMI PASTIRJI in VERNIKI PRED ŠKOFIJSKIM MISIJONOM. Srečanje bo v Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici ob 20.30.

Sodobno kmetijstvo

Setev zdravilnih in aromatičnih rastlin

Nastopil je čas, da se odločimo za pridelovanje in za oskrbo s semenom. Oporjam na setev ameriškega slamnika, melise, luštreka, med aromatičnimi rastlinami pa na kretski origano in baziliko.

Rdeči ameriški slamnik je novejša zdravilna rastlina, ki pa pridobiva vedno večjo veljavo. Sodi v družino košaric in je tudi lepa okrasna vrtna rastlina. Doseže do meter višine in je bil znan že v medicini ameriških Indijancev. Ima protivirusno bakteriostatično delovanje in v obliki ekstrakta krepi telesno odpornost, celi rane, zdravi gripo in okužbe. Rastlino gojimo na globokih, dobro obdelanih tleh, ki so vlažna in prepustna.

Takoj sejemo neposredno 20 gr. na ar na medvrstno razdaljo 40 cm. 1000 semen tehta 3,7 do 4,3 grama. Kali že drugi dan. Za sajenje vzgojimo sadike v rastlinjaku. Aprila in sejemo takoj ne glede na klimo. Aprila pa rastlinice utrjujejo že na prostem. Sadimo na razdaljo 40 krat 30 cm. V poznejših letih lahko obnovimo nasad z delitviših starih korenin. Rastlino pridelamo kot večletno in jo izkoplamo po 3 letih. Očiščeno in suho koreniko uporabimo za tinkturo in v čajnih mešanica.

Melisa je zdravilna rastlina, ki deluje pomirjevalno. Je trajnica in dobro uspeva pri nas. Liste uporabljamo za čaj ali izlečke. Grmiček se dobro razraste, doseže polmetrsko višino in listi dišijo po limoni. Meliso pridelujemo na dobrih humusnih tleh z dovolj vlage in brez plevela. Če se preveč ne zapleveli, nasad traja do pet let. Marca posejemo seme v rastlinjak ali toplo gredo in skrbimo za dovolj vlage. Seme je drobno, 1000 semen tehta 0,5 do 0,6 g. Kali že tretji dan po setvi 1 g. semena nam da 200 do 250 sadik. Te maja posadimo na razdaljo 30 do 40 cm. Ko se rastlina razvije, jo požanjemo in posušimo.

Luštrek je diuretična droga, uporabna tudi kot začimba. Uporabimo korenine in liste. Vsebuje eterično olje značilnega ostrega vonja. Rastlina je dveletna, v prvem letu je pritlična, v drugem požene steblo, cveti pa julija ali avgusta. Pridelujemo ga na prepustnih vlažnih senčnih tleh. Lahko ga sejemo neposredno ali pa vzgajamo sadike. Neposredno sejemo v začetku aprila 50 do 60 g na ar na medvrstno razdaljo 40 cm. 1000 semen tehta 4 g. Kali šesti dan po setvi. Pogosteje vzgajamo sadike in zato konec februarja sejemo

seme ter presajamo v aprilu po nekaj sadik na stalno mesto na razdaljo 40 krat 30 cm.

Med letom listje večkrat kosimo in ga sušimo. Če pridelujemo korenine, jih izoravamo jeseni ali spomladi, operemo in posušimo.

Korenine in plodove posušimo in shranimo v temnih kozarcih v senci. Zdravi prebavne težave, slabosti v zasluženem želodcu. Izloča vodo iz telesa pri vodenici, vodeničnih oteklinah nog, katarju mehurja, vnetju ledvičnega meha, beljakovinah v seču. Pospesuje mesečno perilo, zato ga nosečnice ne smejo jemati, prav tako vročični, obnese pa se pri nastajanju kamnov, protinskih in revmatskih težavah, pri čezmernem potenju in živčni slabosti. Vse navedene težave zdravimo s prelivom polovico čajne žličke na skodelico čaja. Dnevno uživamo dve skodelici neoslajenega čaja po požirkih. Lahko tudi 2 do 3 noževke konice v prah strte korenine popijemo s svežo vodo. Kopeli in prevretki v obliki obkladkov pospešujejo celjenje starih in gnojnih ran.

Korenino namakajo v žganju in, pita po požirkih, pomaga pri želodčnih krčih, koliki, pospešuje prebavo, krepitev in želodec.

Pri zlatenici pomagajo plodovi, katerih jedilno žlico staremo, stresemo v pol litra belega vina in pijemo vsako jutro na tešče eno šilce. To odpira jetra in vranico, pospešuje delovanje teh organov in pospešuje izločanje kamnov in peska. Ponekod pridobivajo iz luštrkovih plodov olje; 5 do 8 kapljic tega olja v požirku toplega belega vina premaga trebušne krče in bolečine.

V zadnjem času se med začimbami uveljavlja **origano**, dobra misel, pri nas kretski origano, ki je zaradi žlahtne arome nepogrešljiv v kuhinji. Origano je trajnica, v obliki 60 cm visokega grma. Je rastlina toplejšega podnebja, saj prihaja iz Sredozemlja. Dobro uspeva na suhih apnenčastih tleh in sončnih legah. Seme lahko sejemo spomladi neposredno na medvrstno razdaljo 50 cm. 1000 semen tehta do 0,2 grama. Kaliti začne po sedmih dneh. Dolgo kali, zato ga večkrat plejemo. Če si pripravimo sadike, nasad bolje uspeva. Seme posejemo v toplo gredo konec februarja, nato prepikiramo, maja sadimo na prosto na razdaljo 50 krat 30 cm. Ko se oblikujejo grmički rastlino večkrat žanjemo in posušimo.

Prav tako zanimiva začimbica je **bazilika** z eteričnim vonjavim oljem. Je enoletnica in občutljiva za nizke temperature. Ustrezajo ji rodovitna, sončna, vlažna tla. Seme posejemo v toplo gredo ali zabojček konec februarja in po končanem spomladanskem mrazu sadimo na prosto. Seme hitro kali že drugi dan po setvi. 1000 semen tehta 1,6 grama. Sadimo sadike, ki imajo 3 do 4 prave krepke liste. Zelišče požanjemo ob cvetenju julija avgusta in posušimo.

Bazilika odpravlja napenjanje, zastrupitve v želodcu in črevesju. Popolnoma neznan je uporaba pri oslovskem kašlju, pri čemer učinek razširimo lahko tudi na pljučne bolezni.

Ljudsko zdravilstvo pri vnetju ledvic priporoča čajno mešanico enakih delov bazilike in brezovih listov.

Bazilikovo mazilo iz 9 delov svežega bazilikovega soka, 3 dele arašidovega olja, 3 dele voska, 3 dele kolofonije, 3 dele koštrunega loja in 2 dela terpentina. Vse skupaj pogrejemo, zmešamo in spravimo v neprodušno posodo, ki ne prepušča svetlobe. Mazilo se obnese pri ranah, ki se slabo celijo, pri ognojkih in zmečkaninah.

Bazilikove liste namakajo v žganju in tinkturo uporabljajo za obkladke pri gnojnih ranah, menjati treba vsake dve uri. Bazilikov čaj proti bolečinam v grlu in hri-pavosti.

Bazilika je izvrstna čebelja paša, pred vsakim čebeljakom naj rase čim več te rastline. Bazilikov čaj oslajen z medom je izvrstna pijača za čebele, ki jo nalijemo v ploske posode in postavimo pred čebeljak. Čebele ostanejo zdrave in odporne zoper grižo. Med s katerim sladimo naj bo iz drugih panjev. Bazilika je priljubljena začimba za juhe, mesne in ribje jedi. Najprijetnejši vonj imajo listi ob začetku cvetenja.

Z. T.

—o—

VAN DEN BOEYNANTS DOMA

V noči med 13. in 14. februarjem se je v Belgiji vrnil na dom bivši dvakratni ministrski predsednik in predsednik krščansko-socialne stranke Valoncev Van Den Boeynants. 14. januarja je izginil in neka samozvana Socialistična revolucionarna brigada je izjavila, da ga je ugrabila. Razširil se je glas, da je bila za njegovo osvoboditev izplačana visoka odkupnina, vendar svojci in oblasti nočejo pojasniti celotne zadeve. Tudi njegova rešitev ostaja skrivnostna. Belgijska tiskovna agencija je povedala, da se je ponoči pojavil v mestecu Tournai, nekaj deset kilometrov od Bruslja, od koder se je s taksijem vrnil domov.

Van Den Boeynants se je moral umakniti iz politike zaradi škandala, zaradi katerega je bil pred tremi leti tudi pogojno obsojen.

Njegovo zdravstveno stanje je dobro, čeprav je videti zelo utrujen. To je povedala edina časnika, ki se mu je smela približati. Njej je povedal, da je bil en mesec zaprt v temnem prostoru. Policija ga je že zaslišala.

Okrogla miza na Poljskem

V okviru okrogle mize med vlado in opozicijo na Poljskem je zasedala komisija za gospodarstvo. Na dan so prišli koreniti različni pogledi na vladni program za premostitev sedanje krize. Tako predstavniki vlade kot predstavniki Solidarnosti so po seji izjavili, da zaenkrat ni možnosti za sporazum. Režimski sindikati, ki tudi sodelujejo pri razgovorih, pa so kritizirali tako vlado kot neodvisni sindikat.

Okrogla miza se je začela 6. februarja. Čeprav je delavski voditelj Walesa pozval delavce, naj prekinajo stavke, dokler so v teku pogajanja, se na Poljskem v številnih krajih nadaljuje stavka kovinarjev in avtoprevoznikov.

Partijski predstavnik Rakowski je spregovoril o možnosti, da bi v državi imeli pravega predsednika. Zaenkrat imajo le zelo široko kolektivno predsedstvo

Prva letošnja številka Studencev

■ nadaljevanje s 6. strani

čevaljavnih človekovih vrednot in bistveno prispevajo k splošni obogatitvi človeštva.

Vsi prispevki v reviji so v italijanskem jeziku.

Edini slovenski članek je napisal Ferruccio Clavora. Naslov njegovega prispevka se glasi: »O razvoju govorimo tedaj, kadar ljudje in njihove skupnosti delujejo kot subjekti...«. Obsežen zapis je posvečen analizi splošnega družbeno-gospodarskega stanja v Beneški Sloveniji.

Pod naslovom »Južni Tirol: zgodovina se ponavlja« Antonio Vaccaro in Giovanni Giacomuzzi proučujeta zadnje volitve na Južnem Tirolskem. Izide utemeljujeta na osnovi zgodovinskih dogodkov in sedanjih političnih, narodnostnih, gospodarskih in družbenih razmer na Južnem Tirolskem.

Revija Studenci je tudi tokrat pozorna na dogajanja v Sloveniji in Jugoslaviji. Ingrid Bakše je prispevala članek o ustavnih spremembah v Jugoslaviji, Marjana Lavrič pa članek, ki itali-

janskemu bralcu predstavlja slovenska alternativna gibanja.

Zadnji objavljeni prispevek je posvečen 20-letnici Zveze slovenskih izseljencev. Napisal ga je Renzo Mattelig.

Madžarska KP za večstrankarski sistem

Madžarska v zadnjih dneh živo priteguje pozornost političnih opazovalcev, in kdor je spremljal zadnji plenum Centralnega komiteja Madžarske komunistične partije, je dočkal celo še več, kot je mogoče pričakoval. Madžarski komunistični vrhovi so se namreč načelno odločili za uvedbo večstrankarskega sistema. To je potrdil sam generalni tajnik Grosz, ki je celo izjavil, da partija to zamisel ne samo tolerira, marveč tudi spodbuja.

Zaenkrat niso znane večje podrobnosti o tej novosti, ki bi lahko zares imela prelomen pomen. Nekaj pojasnil je v izjavi E-mila Kimmela, šefa tiskovnega urada partijskega Centralnega komiteja. Kimmel je dejal, da so posvetili posebno pozornost načinu prehoda iz enopartijskega v večstrankarski sistem, ta prehod pa naj bi predstavljal popolno ostvaritev socialističnega plu-

ralizma. Mogoče je v pridevniku »socialistični« ključ za razumevanje tega, kar si je zamislilo partijsko vodstvo v Budimpešti. Kimmel je še dodal, da bi se morale politične poteze v bodoči fazi prehoda na večstrankarski sistem naslanjati na zgodovinska izkustva, posebno še na izkustva iz zadnjih 40 let.

Že omenjeni plenum je bil v dobršni meri posvečen razpravi o tem, kakšno oznako naj bi dali dramatičnim dogodkom leta 1956, ki jih je Zahod od vsega začetka tolmačil kot ljudsko vstajo proti komunizmu in nato še proti sovjetski vojaški intervenciji. Uradni režim je omenjeno vstajo doslej označeval kot »protirevolucijo«. Nova formulacija je naslednja: »Na začetku je šlo za ljudsko vstajo, ki pa se je v zadnji fazi izrodila v protirevolucijo«.

JOŽKO ŠAVLI

Nagelj - slovenska roža

XIII.

Kljub razsežnosti ozemlja pa se je med Rusi vendarle uveljavila narodna roža, in sicer *kamilica* (*matricaria*), rusko *romaška*. Pojavlja se v več podvrstah. Med ljudstvom je priljubljena zlasti poljska (*m. matricaroides*) ter prava (*m. chamomilla*), rusko »apotečnaja«. (122) In ruska dekleta na deželi rada trgajo cvetne lističe kamilice, tudi marjetice, govoreč: »Ljubi ... ne ljubi ...« Zadnji listič ji pove resnico.

Zdravilne lastnosti kamilice so mnogostranske, zato jo že od nekdaj na veliko uporabljajo v ljudskem zdravilstvu. Pa tudi pridelek te rastline po poljih nenehno narašča. V 80-ih letih je dosegel že okoli tisoč dvesto ton. (123) Gojijo jo zlasti na poljih v južni Rusiji.

V celi Sovjetski zvezi je danes razširjen in priljubljen tudi rdeč nagelj, kot cvet

delavcev in sploh delovnega ljudstva, pa kot znamenje prvomajskega praznika.

* * *

Iz primerjave med slovenskim nageljnom in simboliko cvetov pri drugih narodih, kot izhaja iz pričujoče študije, je razvidno, da nagelj Slovincem ni samo najbolj priljubljen cvet. Slovenski nagelj je prava narodna roža, ki spremlja našega človeka že od zibelke, skozi vse življenje, saj ga ni pomembnega dogodka, kjer ne bi bil prisoten bodisi v šopku ali v pušljcu. Slovincem pomeni nagelj ljubezen, veselje in življenje.

V njem se izraža čustvo in poetičnost slovenskega človeka, to je ena od tistih potez, ki je našim ljudem skupna po tako različnih pokrajinah, od Primorske do Istre, pa do Kranjske, Štajerske, Koroške

†

Mnogo prezgodaj nas je zapustil naš dolgoletni sodelavec, član upravnega odbora zadruga Novi list in zvesti prijatelj

dr. DRAGO GANTAR

bančni ravnatelj

K večnemu počitku smo ga položili v torek, 14. t.m., na pokopališču na Opčinah. Sinu dr. Robiju in družini ter sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA NOVEGA LISTA

Trst, 16. februarja 1989

PRVA LETOŠNJA ŠTEVILKA MLADIKE

■ nadaljevanje s 6. strani

dijaškem gibanju v ogledalu našega časa in intervju z mlajšim profesorjem Petrom Močnikom. V ostalem so v prilogi še poročili o delu Slovenskega kulturnega kluba in o božičnih koncertih mladih pevcev Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu in odgovor Ivana Zerjala na polemični odziv, ki ga je imela RAST v neki oddaji radia Opčine.

Politično življenje...

■ nadaljevanje s 4. strani

socialnih demokratov, temveč za tesno sodelovanje.

V Kulturnem domu v Gorici je bil 15. t.m. zbor slovenskih izvoljenih predstavnikov komunistične partije. O sedanjem političnem trenutku Slovencev v Italiji je imel uvodno poročilo senator Stojan Speitič. Ta je pred dnevi opozoril ministra za deželna vprašanja Maccanica, ki pripravlja vladni osnutek zaščitnega zakona, na vprašljivo predstavniško vlogo, ki naj bi jih imela razna združenja, katera nasprotujejo zaščiti Slovencev in zdaj zahtevajo od ministra, da jih sprejme in upošteva njihove zahteve.

in Panonije. Znamenje katerega govorico razumejo vsi, kakor poznajo po slovenskih pokrajinah npr. že kralja Matjaža in lipo, drevo življenja.

Značilno pa je, da se je nagelj pri nas uveljavil kot ljudska roža šele v prejšnjem stoletju, v zanosu narodne romantike, in to med podeželskim ljudstvom. Zaživel je v ljudskih navadah, v pušljicah, zlasti pa v okrasju na ročnih delih. Njegove umetniške upodobitve so do najbolj pestrih oblik, čustvenih potez in domiselnosti oblikovale žene in dekleta. V teh oblikah najdemo neverjetno tankočutnost, iskanje novega, lepega in pristrčnega. Toliko iznajdljivosti v čustvenem izražanju, da smo presenečeni.

Nagelj je postal tako bistvena sestavina slovenskega okrasa in mu dal svoj dokončni pečat.

(Konec)

(122) Boljšaja sovjetskaja enciklopedija (druga izdaja), zv. 36, Moskva 1955, str. 664-5

(123) Pravda (dne 3.2.), članek »Dlja romaški kombajn«, Moskva 1986